

ФРЕЙМОВА СТРУКТУРА КОНЦЕПТУ *EDUCATION* В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Розглянуто особливості фреймової структури концепту EDUCATION в сучасній англійській мові; виділено слоти, які формують концепт, що аналізується; а також показано мовні засоби, які вербалізують концепт EDUCATION в сучасній англійській мові.

Ключові слова: *концепт, вербалізація, фреймова структура, слот.*

*Що є освіта, як не процес,
який навчає людину навчатися?*

П. Устїнов

Навчальність освіти є невід'ємним атрибутом сучасного спеціаліста, який прагне досягти кар'єрних успіхів. Процес надання та отримання освіти є доволі складним та багатостороннім. Безперечно, всі елементи та пункти цього процесу (як і будь-якого іншого, який має велике значення для соціуму) знаходять своє відображення в мові. Саме тому концепт ОСВІТА (*EDUCATION*) можна вважати універсальним та розглядати за допомогою понять та методик когнітивної лінгвістики.

Варто зазначити, що розвиток когнітивної лінгвістики пов'язаний з розробкою багаторівневої теорії значення слова – когнітивної семантики. Відмітною особливістю когнітивної семантики є вихід за межі власне мовних значень та звернення до знання немовного, енциклопедичного характеру, а також виявлення ролі цього знання в процесі формування мовних значень та змісту висловлювання [1: 106].

Мовні значення, на думку М.М. Болдирева, передають лише деяку частину нашого знання про світ, а основна частина цього знання зберігається в нашій свідомості у вигляді певних розумових структур – концептів різного ступеня складності та абстрактності, у змісті яких можуть постійно включатися нові характеристики. Ці характеристики, в свою чергу, потребуватимуть нових форм мовної репрезентації [2: 27]. Дослідник також стверджує, що значення слів співвідносяться з певними когнітивними контекстами, які він називає «когнітивними структурами», або «блоками знання», які стоять за цими значеннями та сприяють їх розумінню [2: 30].

Вчені-когнітивісти по-різному йменують ці когнітивні контексти. Так, наприклад, Ж. Фоконьє та Дж. Лакофф називають їх *ментальними просторами*, а М. Мінський та Ч. Філмор – *фреймами*.

Традиційно під поняттям «фрейм» розуміють «структуру репрезентації знань, у якій відображено набуто досвідним шляхом інформацію про деяку стереотипну ситуацію та про текст, що її описує, а також інструкцію щодо її використання» [3: 771]. Фрейм також репрезентує інформацію про те, як його використати, до чого це може привести і що потрібно зробити, якщо ці очікування не підтвердяться.

Метою нашої статті є виявлення фреймової структури концепту EDUCATION на матеріалі англійських словникових дефініцій, а також виділення ключових когнітивних ознак, що його формують. **Об'єктом** дослідження є мовні одиниці, які вербалізують концепт EDUCATION, **предметом** – здатність фактичних одиниць репрезентувати концептуальні ознаки зазначеного концепту.

Методами, які ми використовуємо для досягнення мети нашої роботи, є методика фреймового аналізу, яка є однією з найпопулярніших в методологічному інструментарії концептуального аналізу, та аналіз словникових дефініцій.

Варто зазначити, що методику фреймової семантики було вперше запропоновано Ч. Філмором в середині 1970-х років. На думку Ч. Філмора, фрейм є когнітивною структурою, знання якої асоціюється з концептом, що представлений тим або іншим словом [4: 52-59]. На думку М.М. Болдирева, саме метод фреймової семантики дозволяє дослідниками проаналізувати взаємодію семантичного простору мови (мовних значень) та структур знання, розумового простору [2: 33]. Як підкреслює С.А. Песіна, фреймова семантика надає дослідникові можливості моделювати принципи структурування та відображення людського досвіду та знання в значеннях мовних одиниць [5: 36].

Згідно з концепцією М. Мінського, фрейм є сіткою вузлів та зв'язків між ними. Верхні рівні фрейму чітко визначені, оскільки утворені такими поняттями, які є завжди справедливими відносно ситуації. На нижніх рівнях наявні чарунки, або термінальні вузли чи слоти, які заповнюються конкретними даними у процесі приведення фрейму у відповідність до певної ситуації [3: 771].

В нашому дослідженні для більш детального аналізу концепту EDUCATION та виявлення його фреймової структури ми використовуємо розгалужену типологію фреймів, яку було розроблено українською дослідницею С.А. Жаботинською [6]. Вона застосовує для опису значень мовних одиниць схемні концептуальні мережі, утворені пропозиціями базисних фреймів, які «демонструють найбільш узагальнені принципи категоризації й організації інформації, вираженої за допомогою мови» [3: 772]. На основі цього принципу дослідника виокремлює п'ять типів фреймів:

- 1) *предметоцентричний фрейм*, який складається із системи пропозицій, де до одного й того ж логічного суб'єкта приєднується декілька логічних предикатів; у центрі уваги перебуває сам предмет;
- 2) *акціональний фрейм*, конституювантми якого є декілька предметів, які наділяються семантичними ролями, а акцент зміщується на взаємодію одного предмета з іншими;
- 3) *посесивний фрейм*, який демонструє зв'язки володіння, вмісту і належності частині в цілому;
- 4) *ідентифікаційний фрейм*, який персоніфікує, класифікує та специфікує предмет;
- 5) *компаративний фрейм*, що представлений субфреймами тотожності, схожості й подібності [6].

Фактичним матеріалом для нашого дослідження слугували словникові дефініції лексеми *education*, які було відібрано з найбільших та найвідоміших монолінгвальних словників сучасної англійської мови (*The Longman Dictionary of Contemporary English*, *The Oxford Advanced Learner's Dictionary* та ін.), словників-тезаурисів сучасної англійської мови

(*Macmillan English Dictionary and Thesaurus, Merriam-Webster: Dictionary and Thesaurus* та ін.), а також словників сполучення слів сучасної англійської мови (*Oxford Collocations: dictionary for students of English* та ін.).

На основі аналізу фактичного матеріалу ми виділили сукупну фреймову структуру концепту EDUCATION, всередині якої було виокремлено п'ять основних фреймів, згідно обраної класифікації, та виявлено слоти, що формують кожний фрейм.

Аналіз фактичного матеріалу показав, що найбільш численним за кількістю лексичних одиниць, що його вербалізують в сучасній англійській мові, є *предметний* фрейм, який еспліктується в двох слотах, що зображують сутність освіти та місце, де проходить освітній процес:

- 1) EDUCATION AS A PROCESS OF TEACHING (освіта як процес викладання) вербалізується в сучасній англійській мові за допомогою таких мовних засобів як *the process of teaching, usually at school, college or university; the process of providing people with some information; the process of training in a particular subject; the process of giving systematic instructions; the process of giving some particular knowledge; the process of educating people in a community or society;*
- 2) EDUCATION AS A PROCESS OF LEARNING (освіта як процес вивчення) актуалізується в сучасній англійській мові за допомогою наступних мовних засобів: *the process of learning, usually at school, college or university; an interesting experience, which has taught you something; someone's experience of learning in a particular subject; the process of receiving systematic instructions; a body of knowledge acquired while being educated; the imparting and acquiring knowledge through teaching and learning.*

Наступним за численністю фреймом, який формує концепт EDUCATION в сучасній англійській мові, є *компаративний фрейм*, який, згідно результатів нашого дослідження представлений двома слотами:

- 1) EDUCATION (SYNONYMS): *teaching, schooling, bringing up, tuition, tutoring, instruction, coaching, training, tutelage, guidance, indoctrination, inculcation, enlightenment, edification, literacy;*
- 2) EDUCATION (ANTONYMS): *ignorance, illiteracy, illiterateness, negligence, obscurity, misunderstanding, misconception, vagueness.*

На основі аналізу фактичного матеріалу, можемо сказати, що останні три фрейми є майже однаковими за кількістю мовних одиниць, що їх вербалізують в сучасній англійській мові. Так, *акціональний фрейм* складається з двох слотів з наступним семантичним наповненням:

- 1) THE ACTION THE AGENT OF EDUCATION PERFORMS (дія, яку виконує суб'єкт (агент) освіти): *to teach, to educate, to instruct, to coach, to train, to guide, to bring up, to enlighten;*
- 2) THE ACTION THE OBJECT OF EDUCATION PERFORMS (дія, яку виконує об'єкт освіти): *to learn, to experience, to acquire skills in, to become competent in, to study, to absorb, to take in, to have lessons, to become proficient in.*

Ідентифікаційний фрейм по суті називає агента та об'єкта процесу навчання та має в своїй структурі два слоти:

- 1) THE AGENT OF EDUCATION: *teacher, educator, educationalist, instructor, tutor, trainer; knower, experiencer, experient, coach;*

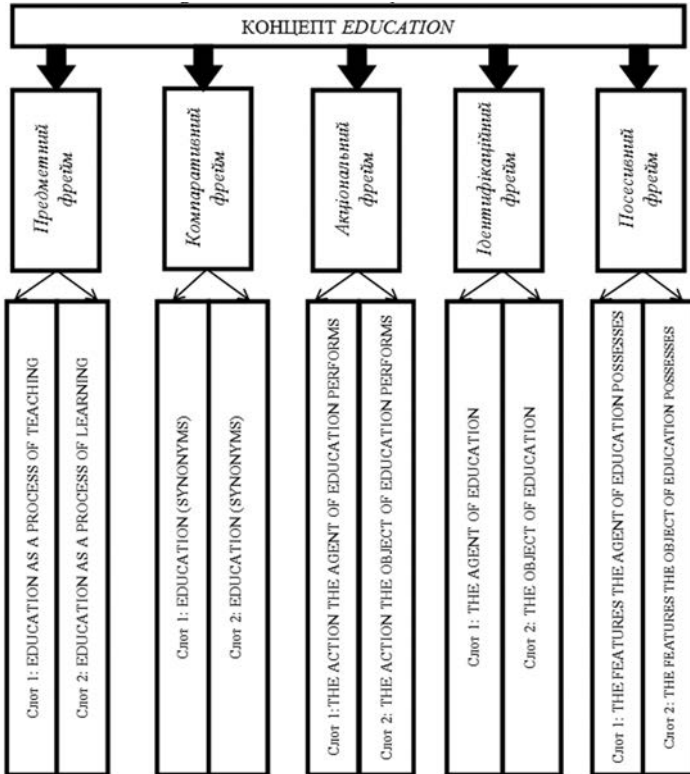
2) THE OBJECT OF EDUCATION: *learner, student, pupil, educatee, educant, trainee.*

Що стосується наповнюваності *посесивного фрейму*, фактичний матеріал дозволить нам виділити два слоти в його структурі:

1) THE FEATURES THE AGENT OF EDUCATION POSSESSES: *knowledge, experience, positive attitude, information, instructions, ideas, literacy, instructions, constant development, decent manners;*

2) THE FEATURES THE OBJECT OF EDUCATION POSSESSES: *desire to acquire, patience, positive attitude, understanding, ability to follow.*

Схематично фреймову структуру концепту EDUCATION в сучасній англійській мові можна представити наступним чином:

Отже, на основі вищезазначеного можна зробити висновок, що концепт EDUCATION в сучасній англійській мові є відкритою системою, складові частини якої взаємодіють між собою та доповнюють одна одну, та має складну фреймову структуру, що складається зі слотів. Зміст концепту містить у собі те, що людина знає про нього, її емоції, образи, асоціації. Аналіз фактичного матеріалу показав, що найбільш поширеним з виділених

фреймів є предметний фрейм, що, на нашу думку, пов'язано з тим, що слоти, які складають його структуру, якнайповніше описують освіту як процес навчання та викладання.

Дослідження складного та багатоаспектного концепту EDUCATION в сучасній англійській мові має значні перспективи стосовно розширення спектру методів дослідження та більш детального розгляду кожної складової зазначеного концепту з точки зору когнітивної лінгвістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Хантимиров С.М.* Экстралингвистический компонент семантики слова [Текст] / С.М. Хантимиров // Вестник ВЭГУ. – 2009. – №3. – С.104-109. – ISSN 1998-0078.
2. *Болдырев Н.Н.* Концепт и значение слова [Текст] / Н.Н. Болдырев // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. – Воронеж, 2001. – С.25-36. – ISBN 5-9273-0130-4.
3. *Селіванова О.О.* Лінгвістична енциклопедія [Текст] / О.О.Селіванова – Полтава, 2011. – 844с. – ISBN 966-8791-21-5.
4. *Филлмор Ч.* Фреймы и семантика понимания [Текст] / Ч.Филлмор // Новое в зарубежной лингвистике. Выпуск XXIII. Когнитивные аспекты языка. – М., 1988. – С.52-93.
5. *Песина С.А.* Когнитивная семантика: ментальное и языковое пространство [Текст] / С.А. Песина. – Магнитогорск, 2007. – 147с. – ISBN 978-5-89514-855-6.
6. *Жаботинская С.А.* Концептуальный анализ: типы фреймов [Текст] / С.А.Жаботинская // Вісник Черкас. ун-ту. Сер. філол. науки. – 1998. – Вип.11. – С.12-25.

Стаття надійшла до редакції 04.07.13

Л. Глухова, аспірант, преподаватель кафедры английской филологии
Днепропетровский нац. ун-т имени Олеся Гончара, Днепропетровск

ФРЕЙМОВАЯ СТРУКТУРА КОНЦЕПТА EDUCATION В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Рассмотрены особенности фреймовой структуры концепта EDUCATION в современном английском языке; выделены слоты, которые формируют анализируемый концепт; а также показаны языковые средства, вербализирующие концепт EDUCATION в современном английском языке.

Ключевые слова: *концепт, вербализация, фреймовая структура, слот.*

L. Glukhova, Post-graduate student,
Instructor of the English Philology department
Oles Honchar Dnipropetrovsk national university, Dnipropetrovsk

FRAME STRUCTURE OF THE CONCEPT EDUCATION IN MODERN ENGLISH

Peculiarities of the frame structure of the concept EDUCATION in the modern English language have been analysed; the slots which form the concept under review have been dis-

tinguished; linguistic means verbalizing the concept EDUCATION in the modern English language have been shown.

Key words: *concept, verbalization, frame structure, slot.*

УДК 304.44

О. Болдырева, преподаватель

Московский государственный университет им. М.В. Ломоносова, Москва

АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК КАК МЕХАНИЗМ ИНТЕГРАЦИИ ИММИГРАНТОВ В СОЦИОКУЛЬТУРНОЕ ПОЛЕ ВЕЛИКОБРИТАНИИ

В статье рассматривается понятие «британская идентичность» как объединяющая коллективная идентичность граждан Соединенного Королевства Великобритании и Северной Ирландии. Английский язык выступает языком культурного взаимодействия и взаимообогащения носителей разных этнических культур в рамках общей национальной культуры.

Ключевые слова: *английский язык, британская идентичность, иммиграция.*

В Соединенном Королевстве Великобритании и Северной Ирландии конца XX века рассуждения о том, что значит быть британцем, что объединяет жителей Британских островов приобрели особую актуальность. Современный английский философ Роджер Скратон так охарактеризовал всплеск интереса к проблеме самоидентификации: «Мы веками были достаточно уверены в себе, чтобы обходиться без самоедства, мы знали, кто мы есть, и не копались в себе. Но сейчас, теряя веру в себя, мы в растерянности ищем свою идентичность. Являемся ли мы нацией, территорией, объединены ли мы по языковому, культурному, имперскому признаку или только идеей?» [1]

Что могло так дезориентировать британцев и вызвать некую ментальную растерянность? Какие факторы обусловили кризис национальной идентичности в Великобритании?

Распад Британской империи в середине XX века не только изменил пространственные границы государства, но и спровоцировал надлом национального самосознания британцев. А.А. Громыко в монографии «Образы России и Великобритании: реальность и предрассудки» указывает на особенное отношение британцев к своим обширным владениям. Империя была «воплощением их мироощущения, представляла собой живой организм, к которому они испытывали отеческие чувства... поддерживала социальное спокойствие, заставляя представителей всех слоев общества чувствовать себя членами великой нации избранных» [2:59]. Британская идентичность выполняла консолидирующую функцию, поддерживая сплоченность общества на основе чувства гордости за свою страну и подданства монарху.

Утрата империи и былого влияния в стратегически важных регионах мира привела к «дроблению некогда монолитного ощущения принадлежности к метрополии ... и самого